

Відгук отримано
3.06.2021р.

Полова
спеціалізованої вченої
ради ДФ 26.133.013
доктор філологічних наук,
професор
Р.К. Махачашвілі

Голові разової
Спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.013
у Київському університеті
імені Борис Грінченка
доктору філологічних наук, доценту,
завідувачу кафедри романської філології та
порівняльно-типологічного мовознавства
Інституту філології
Махачашвілі Русудан Кирилевні

Відгук

офіційного опонента **Мізіна Костянтина Івановича**, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» на дисертаційну роботу **Гусар Ангеліни Вікторівни** «Мовні засоби втілення давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі (на матеріалі шведської та англійської мов)», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки

1. Актуальність теми дослідження. Актуальність дисертаційної праці А. В. Гусар визначається загальною міфоцентричною тенденцією в гуманітарних науках, зокрема зростанням лінгвістичного й культурологічного значення міфомоделей на тлі недослідженості міфологічних сценаріїв із позицій семіотики та необхідності їхньої наукової рефлексії в сучасних англійськомовному й шведськомовному пісенних дискурсах. Актуальним є також декларований у дисертації погляд на мову як знакову систему, що функціонує на основі універсальних механізмів.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Детальне ознайомлення із дисертаційним дослідженням А. В. Гусар дає підстави стверджувати, що авторка при опрацюванні теоретико-методологічного підґрунтя вивчення мовних засобів, які втілюють давньоскандинавські

міфологеми в сучасних шведськомовному й англійськомовному пісенних дискурсах, чітко дотрималася принципів сучасної лінгвістики – антропоцентризму, експансіонізму, експланаторності та функціоналізму. До того ж, теоретико-методологічна база опонованої дисертації спирається не лише на теоретичні положення лінгвoseміотики, але й лінгвокультурології, теорії мовних картин світу, теорії можливих світів, дискурсології та когнітивної лінгвістики. Інтегральним методологічним орієнтиром при опрацюванні цих теоретичних положень слугує теорія міфологічно орієнтованого семіозису.

Цей синтез наук позитивно вплинув на глибину розкриття понять «міфологема», «концепт-міфологема», «картина субкультурного світу» та на об'єктивність теоретичних висновків. Саме широке загальнонаукове тло дало змогу А. В. Гусар довести гіпотезу дослідження, а також науково коректно визначити мету, об'єкт і предмет вивчення та окреслити завдання дисертаційної праці, які досить повно охоплюють зміст останньої.

Слід відмітити, що теоретико-методологічне підґрунтя пропонованої дисертації спирається на досить серйозну базу фактичного матеріалу, що являє собою масив із 24870 одиниць, відібраних із пісенних текстів методом наскрізної вибірки, з яких – 9864 з англійськомовного дискурсу (загальним обсягом 191989 слів) та 15006 зі шведськомовного (загальним обсягом 101017 слів). На основі матеріалу, відібраного з інтернет-джерел, авторка скомпілювала корпус, який опрацьовано за допомогою програми AntConc 3.19 (c) Larence Anthony.

Симбіоз теоретичного осмислення об'єкта дослідження та практичного опрацювання фактичного матеріалу найчіткіше зреалізувався в комплексній методиці, яку запропонувала здобувачка для досягнення мети своєї наукової розвідки. Ця методика спирається на низку процедур як загальнонаукових (метод емпіричного спостереження, метод порівняння, системний мікро- і макроаналіз, аналогове мапування, елементи контент-аналізу та ін.), так і власне лінгвістичних методів (компонентний, концептуальний, зіставний і контекстний аналізи, елементи корпусного аналізу та ін.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності результатів дисертаційної праці А. В. Гусар визначається, зокрема, логічною та завершеною структурою її дослідження.

Так, у першому розділі роботи – «Теоретико-методологічні основи мовного моделювання дійсності» – дисертантка окреслила теоретико-методологічні засади дослідження мовних засобів, що втілюють давньоскандинавські міфологеми в сучасних шведськомовному та англійськомовному пісенних дискурсах, визначивши при цьому такі базові поняття, як «міфологема», «концепт-міфологема», «картина субкультурного світу» та ін. У цьому ж розділі у підрозділі 1.5 репрезентовано методику, за допомогою якої встановлені релевантні для шведськомовного й англійськомовного пісенних дискурсів номінації на позначення концептів-міфологем, а також виявлені їхні структурні, семантичні та прагматичні особливості.

У другому розділі опонованої дисертації – «Давньоскандинавський компонент у смисловому просторі лінгвокультури» – інвентаризовано давньоскандинавські міфологічні концепти, об'єктивовані в шведськомовному й англійськомовному пісенних дискурсах, а також зіставлено лінгвокультурні особливості вербальних репрезентацій давньоскандинавських міфологем. Дисертантка встановила, що сукупність вербалізованих міфологем у текстах сучасних пісень є вербально-знаковою основою «згорнутого» міфологічного простору, що ідентифікується як «дискурс у дискурсі». При цьому давньоскандинавські концепти-міфологеми у пісенному дискурсі постають лінгвокультурними стереотипами, своєрідними «еталонними матрицями», на основі яких відбувається моделювання альтернативного світу в тексті пісні. Прикметно, що ці концепти через популярність скандинавських міфів можуть об'єктивуватися і в неанглійськомовних лінгвокультурах, де субкультура англійськомовна, а концепти – скандинавські.

У третьому розділі дисертаційного дослідження – «Лінгвосеміотичні особливості мовних засобів втілення давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі» – встановлено, що мовні знаки на позначення концептів-міфологем належать до різних класифікаційних трихотомій:

квалісигнуми, синсигнумами та легісигнуми; знаки-ікони, знаки-індекси і знаки-символи; знак-рема, який вказує на сутнісні характеристики власне знака, дицисигнум (власне знак) і знак-аргумент. Кожен тип знаків репрезентує специфічний досвід, що стосується концептуалізації онтологічних, функційних, темпорально-локативних і аксіологічних властивостей переосмислених концептів-міфологем. Авторка дисертації виявила, що у процесі комунікативної діяльності мовні знаки, які об'єктивують концепти-міфологеми, реалізують певні функції. Останні корелюють з певними мовленнєвими актами, де відбувається співвіднесення вхідної інформації з потрібними знаками-інтерпретантами. Важливим висновком тут є те, що в результаті номінативної діяльності відбуваються зміни в референційному плані одиниць на позначення міфологічного простору. Ці варіації визначають ставлення адресанта до реакції адресата / адресатів на зміст повідомлення, що породжує можливість різних напрямів розвитку міфологічних і міфологічно орієнтованих сценаріїв.

У цілому ж, опонована дисертація у структурному плані відповідає меті та завданням дослідження, оскільки вона містить анотації українською і англійською мовами, список опублікованих праць здобувачки, вступ, три розділи самої роботи, список використаної наукової літератури (253 позицій, із яких 74 – іноземними мовами) та додатки. Повний обсяг дисертації становить 270 сторінок, а основний її зміст викладено на 177 сторінках. Зауважу, що у Вступі опонованої праці зазначена інша кількість сторінок – 252 і 159 відповідно (с. 26).

Усі розділи дисертації А. В. Гусар і роботу загалом завершують логічні, взаємопов'язані та аргументовані висновки. Анотація стисло й чітко відображає основні положення та основний зміст наукового дослідження.

Аналіз змісту дисертаційної праці А. В. Гусар указує на дотримання авторкою вимог академічної доброчесності.

3. Наукова новизна одержаних результатів. В опонованій дисертації вперше на основі теоретичних положень міфологічно орієнтованого семіозису та (нео)антропоцентричної лінгвоуніверсології розкриті лінгвосеміотичні і лінгвокультурні особливості номінативних одиниць шведської та англійської мов,

які об'єктивують давньоскандинавські концепти-міфологеми в сучасних шведськомовному й англійськомовному пісенних дискурсах.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дослідження відображено у 12 публікаціях: 4 статтях у наукових фахових виданнях України з присвоєнням категорії "Б", 1 статті в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, у матеріалах 7 конференцій (міжнародних і всеукраїнських).

Основні положення роботи оприлюднено у доповідях на 9 міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, а також на 4 всеукраїнських.

5. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх можна використати в курсах із лексикології, стилістики шведської та англійської мов, у спецкурсах із проблем когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології та інтерпретації тексту, у наукових дослідженнях із германської філології, під час написання кваліфікаційних робіт, а також у просвітницькій та культурологічно-аналітичній діяльності.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації. Як і будь-яка самостійна, оригінальна дослідницька робота, присвячена актуальній мовознавчій проблематиці, дисертаційна праця А. В. Гусар викликає певні зауваження, що потребують додаткової аргументації.

1. Деяких уточнень вимагає методологічне підґрунтя опонованої праці. Так, у меті дослідження зазначається, що вона «полягає в багатоаспектному аналізі мовних засобів» (с. 22), однак у предметі дослідження виокремлені лише два аспекти – лінгвокультурний і лінгвосеміотичний (с. 21). При цьому в назві дисертації взагалі не вказаний аспект дослідження, хоча, як відомо, назва роботи має тісно корелювати із предметом дослідження. На тлі цього хотілося б уточнити поняття «багатоаспектний аналіз».

2. Формулювання назви першого розділу дисертації – «Теоретико-методологічні основи мовного моделювання дійсності» – є занадто загальним. Це ж стосується і назви другого розділу – «Давньоскандинавський компонент у

смісловому просторі лінгвокультури», де авторка не уточнила ні сам компонент, ні лінгвокультуру.

3. У методологічному підрозділі зовсім не розкрита процедура опрацювання авторського корпусу за допомогою програми AntConc 3.19 (c) Larence Anthony. Так, у таблицях подано лише результати цього опрацювання, однак у який спосіб вони отримані, не розтлумачено. До того ж, незрозумілою є різниця між показниками частотності, поданими у Таблиці 3 (а), з одного боку, та у Таблицях 3(б), 3.1 і 3.2, із другого.

4. Інформація, подана в розлогій Таблиці 2 (с. 243), була б доречною для зіставного дослідження. Однак у рецензованій праці відсутні контрастивні висновки. Власне, дисертантка і не ставила за мету зіставний аспект дослідження. Тому Таблиця 2 не унаочнює та не підсилює належною мірою результати й висновки, зроблені в дисертаційній роботі.

5. Текст опонованої дисертації написаний із дотриманням наукового стилю української літературної мови, хоча зрідка трапляються мовні огріхи. Так, дисертантка уживає лексеми *понятійний* замість *поняттєвий* (див., напр.: с. 48, 56), *мисленнєвий* замість *розумовий* (див., напр.: с. 33, 53, 59), *складова* замість *складник* (див., напр.: с. 219, 225), *прояв* замість *вияв* (див., напр.: с. 107), відповідно *проявлятися* замість *виявлятися* (див., напр.: с. 216, 228), *висловлювання* замість *висловлення* (див., напр.: с. 144), *лінгвістичний* замість *лінгвальний* (див., напр.: с. 33), *екстралінгвістичний* замість *екстралінгвальний* (див., напр.: с. 38), *напрямок* замість *напряв* (див., напр.: с. 30), *сенс* замість *смысл* (див., напр.: с. 27, 65, 104), *англомовний* замість *англійськомовний* (див., напр.: с. 2, 3, 4, 5), *Аристотель* замість *Арістотель* (див., напр.: с. 32). У тексті дисертації зрідка можна натрапити на орфографічні (див., напр.: с. 47, 49, 216, 219), стилістичні (див., напр.: с. 42, 215, 221), пунктуаційні (див., напр.: 2, 39, 59, 216), технічні хибодруки (див., напр.: с. 22, 67, 94, 215, 260) або росіянізми (див., напр.: в якості (с. 217)). Незрозумілим є авторський термін *ціннісно валоративний компонент* (див., напр.: с. 173), оскільки *валоративний* – це і є *ціннісний*. Поширеним є вживання займенника *котрий* (*котра, котрі*) замість *який* (*яка, які*) з метою приєднання

підрядного означального речення до головного, що є не зовсім коректно (див., напр.: с. 2, 4, 28).

7. Загальна оцінка дисертації. Висловлені зауваження не впливають на загальний позитивний висновок стосовно дисертаційної праці та носять здебільшого рекомендаційний і дискусійний характер, а також можуть бути враховані у подальших наукових розвідках авторки дисертації.

Дисертаційне дослідження А. В. Гусар на тему «Мовні засоби втілення давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі (на матеріалі шведської та англійської мов)» відповідає спеціальності 035 «Філологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, а його авторка – Гусар Ангеліна Вікторівна – заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 «Філологія».

Офіційний опонент:

**Завідувач кафедри іноземної філології,
перекладу та методики навчання ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»
доктор філологічних наук, професор**

К. І. Мізін
ПІДПИС
Засвідчую:
Нач. ВК

К. І. Мізін